

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 14 Aralık 2012
Nr. Ref.: RK 330/12

KABUL EDİLMEZLİK KARARI

Başvuru No: KI 84/12

Başvurucular

**Kosova Emekliler ve İş Malulleri Bağımsız Sendikası adına Vıçitırın Şube
Başkanı Rifat Halili**

**Emeklilerin refah düzeyinin iyileştirilmesi ve devlet organları tarafından iş
maluliyeti emeklilik hakkının elde edilmesine ilişkin başvuru**

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Enver Hasani, Başkan
Ivan Čukalović, Başkanvekili
Robert Carolan, Üye
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Kadri Kryeziu, Üye
Arta Rama-Hajrizi

Başvurucular:

1. Başvurucu, Kosova Emekliler ve İş Malulleri Bağımsız Sendikası adına Vıçitırın Şube Başkanı Rifat Halili'dir.

Başvurunun Konusu

2. Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'ne (bundan sonra: "Mahkeme") yapılan başvurunun temel konusu Emekliler ve İş Malulleri Bağımsız Sendikası Vıçitırın Şubesi'nin emeklilerin refah düzeyinin iyileştirilmesi ve devlet organları tarafından iş maluliyeti emeklilik hakkının elde edilmesine ilişkin başvurudur.
3. Başvurucu aşağıda belirtilen meseleleri de gündeme getirmiştir:
  - a. Kamusal alanda istihdam edilmiş katkı payı ödeyenlerin ortalama maaşlarının % 60'ı oranında emeklilik ve maluliyetlerinin belirlenmesi;
  - b. Halen emeklilik ve maluliyet yasası bulunmadığından yeni Emeklilik ve İş Maluliyeti Yasası'nın çıkartılması;
  - c. On üç yıldır çıkartılmayan Sağlık Sigortası Yasası'nın çıkartılması.

İlgili Hukuk

4. Anayasa'nın 113.7 fıkrası, 03/L-121 sayı ve 15 Ocak 2009 tarihli Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasa'nın (bundan sonra: "Yasa") 22. maddesi ve Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan sonra: "İçtüzük") 28. kuralı.

Başvuru Süreci

5. Başvurucu 18 Eylül 2012 tarihinde tamamlanmamış başvurusunu Mahkeme'ye sunmuştur.
6. Başvurucudan 25 Eylül 2012 tarihinde ilgili evrakla başvurusunu tamamlaması talep edilmiştir.
7. Başvurucu 1 Ekim 2012 tarihinde talebe cevabını sunmuş ve başvurusu KI 84/12 numara ile kaydedilmiştir.
8. Mahkeme Başkanı'nın 5 Ekim 2012 tarih ve GJR 84/12 sayılı kararıyla Üye Snezhana Botusharova raportör yargıç olarak görevlendirilmiştir. Başkan'ın aynı tarih ve KSH 84/12 sayılı kararıyla Üyeler: Robert Carolan (başkan), Altay Suroy ve Ivan Čukalović'ten oluşan Ön İnceleme Heyeti belirlenmiştir.
9. Ön İnceleme Heyeti 6 Aralık 2012 tarihinde raportör yargıcın raporunu inceledikten sonra tam kadroda toplanan Mahkeme Heyetine başvurunun kabul edilmezliğine ilişkin öneri sunmuştur.

Olguların Özeti

10. Kosova Emekliler ve İş Malulleri Bağımsız Sendikası ve Kosova Bağımsız Sendikalar Birliği Kosova'nın eski Anayasası'na (KSÖB Resmi Gazetesi sayı 4/1974, Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasası, KSÖB Resmi gazetesi sayı 26/1983 ve 26/1986, KSÖB Resmi Gazetesi sayı 44/1983) dayanarak 3 Haziran 2003 tarihinde Priştine Belediye Mahkemesinde Sırbistan Cumhuriyetine karşı dava açmışlardır.
11. Emekliler Bağımsız Sendikası Kosova Başbakanı'na hitaben 7 Temmuz 2005 tarihli Kosova Meclisi kararının icrasını ve Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasası'nın

hazırlanmasını talep etmişlerdir (Sağlık Bakanlığına yönelik Yasa hazırlama kararı ve devlet organlarınca emeklilik hizmetleri dilekçesi).

12. Daha sonra başvuru (Sendika) Kosova Meclis Başkanı'na bir mektup yazarak Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasası ile 1999/24 sayılı ve 12 Aralık 1999 tarihli UNMIK Yönetmeliğinin ihlalleri konusunda bilgilendirmiştir. Başvuru Kosova Cumhurbaşkanı'na da benzer bir mektup yazarak emeklilerin durumunun görüşülüp refah düzeylerinin iyileştirilmesinin araştırılmasını talep etmiştir. Sendika'ya göre Cumhurbaşkanı söz konusu mesel hakkında görüşmeyi kabul etmemiştir (6/22.01.2007 sayılı yazı). Başvuru daha sonraları Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığına yazarak Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasası ile 1999/24 sayılı UNMIK Yönetmeliğinin uygulanmasını talep etmiştir. Başvuru tüm siyasi partilere de yürürlükteki yasanın uygulanarak emeklilerin haklarından yaralanmalarını talep etmiştir.
13. Başvuru, ülkedeki otoritelere sürekli yazıp emeklilik ve maluliyet haklarından yararlanmayı talep ettiğini belirtmiştir. Son olarak emekli ile malullerin memnuniyetsizliği ve taleplerinin ülke otoritelerince dikkate alınmayışı konusunda Kosova Meclisi Milletvekillerinin de bilgilendirildiklerini belirtmiştir.

Başvurucunun İddiaları

14. Başvuru, Emeklilik ve Maluliyet Sigortası ile Sağlık Sigortası yasalarının kabul edilmeyişi ve Hükümet otoritelerince iş malullerine yönelik emeklilik maaşlarının verilmesinin reddi emeklilerin şu haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür: Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın 3.1 fıkrası [Kanun Önünde Eşitlik], 7.1 fıkrası [Değerler], 16.1 fıkrası [Anayasanın Üstünlüğü], 19. madde 1 ve 2. fıkraları [Uluslararası Hukukun Uygulanması], 22. madde 1, 2 ve 3. fıkraları [Uluslararası Anlaşma ve Belgelerin Doğrudan Uygulanması], 23. madde [İnsanlık Onuru], 25.1 fıkra [Yaşama Hakkı], 27. madde [İşkence, Şiddet, İnsanlık Dışı ve Onur Kırıcı Muamelelerin Yasaklanması], 51. madde 1 ve 2. fıkra [Sağlık Güvenliği ve Sosyal Güvenlik], 84.2 fıkra [Cumhurbaşkanı'nın Yetkileri] ve 119.4 fıkrası [Genel Esaslar] ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 7, 22 ve 25.1 madde ve fıkraları.

Başvurunun Kabul Edilirliği

15. Mahkeme, başvuru sahiplerinin şikâyeti hakkında bir karara varabilmesi için öncelikle Anayasa'da belirtilen Yasa ve İçtüzükte ayrıntılarına yer verilen kabul edilirlilik koşullarının yerine getirilip getirilmediğinin ele alınması gerektiğini tespit etmiştir.
16. Başvurucunun emekli ve iş malullerinin statüsünü düzenleyen sosyal politikalara ilişkin meseleleri öngörüp düzenlemekle yükümlü olan hükümet otoritesinden memnun olmadığı anlaşılmaktadır. Başvuru sahipleri emekli ve iş malullerinin haklarının reddedilmesine ilişkin Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı tarafından çıkartılan kararlardan da şikâyetçidir.
17. Başvuru, Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasası ve Kosova Cumhuriyeti Hükümeti ve dolayısıyla ilgili bakanlıkça Sağlık Sigortası Yasası'nın çıkartılmasındaki gecikmelere ilişkin endişelerini de Mahkeme'ye bildirmiştir.
18. Mahkeme, başvuru sahiplerinin Anayasa ve Kosova Cumhuriyeti'nde dolaysız olarak uygulanan uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan haklarından herhangi birinin ihlaline neden olan herhangi bir kamu otoritesi kararını belirtmediğini tespit etmiştir (*bkz. Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasa'nın 48. maddesi*). Başvuru sahipleri, emekli ve iş malullerinin refah düzeyinin iyileştirilmesine ilişkin sosyal politikaların

düzenlenmesiyle ilgili bir mesele gündeme getirip, Mahkeme'den emekli ve iş malullerinin haklarıyla ilgili taleplerinin devlet otoritelerince neden dikkate alınmadığının açıklanmasını talep etmiştir.

19. Mahkeme bununla ilgili olarak Anayasa'nın 113. madde 1. fıkrasına atıfta bulunma ister:

Madde 113 [Yargı Yetkisi ve Yetkili Makamlar]

1. Anayasa Mahkemesi, yasal şekilde sadece yetkili makamlarca açılmış davalar hakkında karar verir.

20. Bu başvuruda başvuru Mahkeme'den Hükümet otoriteleri ve ilgili bakanlıkları Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasasını hazırlayıp Sağlık Sigortası Yasasını çıkartmaya davet etmeyi talep etmiştir.

21. Mahkeme bununla ilgili olarak ülke yönetimi ile kuvvetlerin ayrılığı ilkesini açıkça belirlemiş olan 4. maddesine atıfta bulunma ister:

Madde 4 [Yönetim Şekli ve Yetki Paylaşımı]

[...]

2. Kosova Cumhuriyeti Meclisi yasama yetkisini uygular.

[...]

4. Kosova Cumhuriyeti Hükümeti, yasaları ve devlet politikalarını uygulamakla yükümlü olup parlamenter denetime tabidir.

22. Anayasa'nın 65. maddesi Kosova Cumhuriyeti Meclisinin yetkilerini şu şekilde belirlemiştir:

Madde 65 [Meclisin Yetkileri]

Kosova Cumhuriyeti Meclisi:

(1) Yasa, karar ve diğer genel hükümleri onaylar;

23. Anayasa'nın 93. maddesi Hükümetin yetkilerini de şu şekilde belirlemiştir:

Madde 93 [Hükümetin Yetkileri]

Hükümet şu yetkilere sahiptir:

(1) Ülke iç ve dış politikasını önerir ve uygular;

[...]

(3) Meclise yasa tasarıları ve diğer kararları önerir;

(4) Yasaların uygulanması için kararlar ve yasal hükümler çıkartır;

24. Fakat Anayasa'nın 113. maddesi kamu otoritesinin herhangi bir kararı veya bir yasa hakkında anayasal denetim başvurusu yapmaya kimin yetkili taraf sayılacağını açıkça belirlemiştir.

25. Başvuru bu başvuruda tüzel kişilik olarak hareket edip başvurusuna dayanak olarak Anayasa'nın 113.7 fıkrasını göstermiştir.

26. Mahkeme başvuru taleplerin dikkatlice inceleyip değerlendirdikten sonra tüzel kişilik olarak başvuru Sendika üyeleri olan emekli ve iş malullerinin hak ve çıkarlarını koruyup onları temsile yetkili meşru kişi olduğu halde, yasa çıkartma ve kabul etmeye ilişkin "soyut denetim (in abstracto)" başvurusu sunmaya yetkili taraf olamayacağını tespit etmiştir.

27. Bunun dışında Kosova'nın hukuki anayasal düzeni, kendileri ihlallerden mağdur olmadan bir birey veya grubu temsilen kamu yararı ve anayasal düzenin korunmasına ilişkin *actio popularis* şeklindeki bireysel başvurulara Anayasa Mahkemesine sunmaya imkân tanımamaktadır.
28. Mahkeme bu yüzden başvurucunun emekli ve iş malullerinin statüsünün düzenlenmesine ilişkin "*soyut denetim*" başvurusu yapmaya yetkili olmadığını değerlendirerek Anayasa'nın 113.1 fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilmez olarak reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.
29. Netice itibariyle Anayasa'nın 113.7 fıkrası, Yasa'nın 20. maddesi ve İçtüzüğü'nün 56.2 kuralı gereğince başvuru kabul edilmezdir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasa'nın 113.7 fıkrası ve İçtüzüğü'nün 56.2 kuralı gereğince Anayasa Mahkemesi'nin 6 Aralık 2012 tarihinde yapılan duruşmasında oybirliğiyle:

- I. Başvurunun kabul edilmez olarak reddine karar verilmiştir.
- II. İşbu karar Yasanın 20.4 maddesi uyarınca taraflara bildirilip Resmi Gazetede yayımlanır.
- III. Karar derhal yürürlüğe girer.

Raportör Yargıç

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Snezhana Botusharova, imza

Prof. Dr. Enver Hasani, imza